בח:

פ"כ הלי ט ע"או. ב) שבת

חו: יומה ד:, ג) ופסחים

קיז.], ד) [דף י סוע"א],

ל) [דף פו:], ו) [דף ד.], 1) [הטעם מבואר להדיא

בגמרא ערכין י.], ה) [ל"ל

אמר אייבו כו' המיה דרבי

אלעזר בר לדוק], **ט**) [וע"ע מוס' ברכות יד. ד"ה ימים

ותו' ערכיו י. ד"ה י"ח ותו'

הנהות הב"ח

(מ) גמ' בסוה"ע ואשתכח

דהוה כתיב עילויה אנת

אשלימת

וידך משממת מים (כ) (כ) רש"י ד"ה ומ"ש מוסף כו' אין כו במנחה ולא

התני איו בו במוסף דלא: קתה לון כו בצווסף לכה. (ג) ד"ה ה"ג כ' יוסי כו' אין כו בנעילה ואתא: (ד) ד"ה באמד כו' דכ"ח

בשבעה כו' ס"ל דבשבעה

וולה ולא בששה דמקרא

נפקא לן כו׳ מתן תורה הוה

כו׳ משבעה

משבעה כו' והד"ח: (ו) תום' ד"ה אמר כו' לא

מברכינן כדמוכח הכא

וכו משמע כו' דהאמר אמר

. ואייתי ההוא גברא ערנה

קמיה: (1) שם ד"ה ואשתכח כו' הקב"ה וידך

אשלמת וכו׳ שחתכתי ידך הס"ד:

להחב"ה

ליה:

ים א מיי׳ פ״ג מהל׳ מגילה וחנוכה הל׳ ו:

ב מיי׳ שם הלכה ז ורב אלפס שבת פ"ב דף :[:6 בא ג מיי׳ שם טוש״ע א"ח סימן תרמד סעיף

בב ד מיי׳ שם טוש״ע ל"ח סימן תרפג: בג ה מיי שם טוש"ע שם סימן תפח סעיף א: ו מיי׳ שם טוש״ע א״ח סימן חלד סעיף

בה ז מיי׳ שם [ופי״ל מהל' ברכות הל' טו] טוש"ע א"ח סימן תכב

תורה אור השלם ו. וישכו כבוד יי על הר סִינֵי וַיְכַפַּהוּ הֶעְנָן שֵׁשֶּׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל משֶּׁה יָמִים וַיִּקְרָא בִּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִתּוֹךְ הֶעְנָן: שמות כד טז 2. וַיְבֹא מִשָּׁה בְּתוֹךְ הֶעְנָן ַ בָּר מַשֶּׁה בְּתוֹךְ הֶעְנֶן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי מֹשֶּׁה בָּהָר אררייי־ וַנְצֵּל טֶּל נְיְהֶּוּ וַּיְוִינּי בָּהָר אַרְבָּעִים וְאַרְבָּעִים לְיְלָה:

. שמות כד יח 3. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמַחֵנה וַיַּרא אַת העגל ומחלת ויחר אף משה וַיַשְׁלֵךְ מִיָּדָיוּ אֶת הַלְּחֹת וַיִשְׁלֵךְ מִיָּדָיוּ אֶת הַלְּחֹת וַיְשָׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָקָר: שמות לב יט

שמות זב יט 4. בַּחֹדֶשׁ הְרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וְיָחֲוֹלְ הָרְעָב בָּעִיר וְלֹא הְיָה לָחָם לְעַם הָאָרֵץ: י. ירמיהו נב ו

5. וַתִּבְּקִע הָעִיר וְכָל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה יִבְרְחוּ וַיֵּצְאוּ מֵהָעִיר לִיְלָה דֶּרָךְ שער בין החמתים אשר עַל גַּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל הָעִיר סְבִיב וַיַּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעִיר סְבִיב וַיַּלְכוּ דֶּרֶךְ ירמיהו נב ז :הערבה ַּהְצָּלְ בָּה. יוֹמְיחוּ גבּדּ 6. וּמֵעֵת הוּסֵר הַתְּמִידּ וְלְתַת שִׁקוּץ שׁמֵם יָמִים ָּאֶלֶף מָאתִים ותשעים: אֶלֶף מָאתִים ותשעים:

7. וָהָגְבִּיר בָּרִית לַרְבִּים שבוע אחד וחצי השבוע שָבוּעַ אֶנְח וְוְזָבִּי וַוּשְבוּעַ יַשְׁבִּית זֶבַח וּמִנְּחָה וְעַל בְּנַף שִׁקּוּצִים מְשׁמֵם וְעַד בָּלָה וְנֶחֲרָצָה תִּתַרְ עַל

הגהות הגר"א [א] גמ' אלא דמנחה ודנעילה ש"מ כו". כל"ל:

רבינו חננאל

ואוקימנא למתני׳ דתנא דידן סבר קרבן [מוסףְ] דוחה מעמד דנעילה ומעמד דמוסף, ור' יוסי פליג עליה. דתניא ר' יוסי אומר כל יום שיש בו ומוסף יש בוז מעמד. בנעילה, דסבר דידיה והוא מעמד דמוסף דחי. דלאו לא דחי. דייק רבא, מדלא קתני באחד בניסן לא היה בו מעמד, והנה יש בו

קרבן עצים וקרבן מוסף (והלל) כגון אחד בטבת, (ש"א) (ש"מ) הלל דחנוכה הוא כמו הלל של תורה, אבל הלל דראש חדש לאו ראורייתא הוא רא"ר יותנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, י"ח ימים בשנה יחיד גומר בהן את הלל, ואלו הן, ח' ימי החג וח' דחנוכה ויום טוב הראשון של פסח ויום טוב של עצרת, ובגולה כ"א יום, ט' ימי החג וח' ימי חנוכה ושני ימים של פסח ושני ימים של עצרת. רב איקלע לבבל, ושמע דקרו הלל בראש חדש, בעא למיפסקינהו, כיון דשמע להן דפסקי שבק להו, אמר מנהג אבותיהם בידיהם. תנא יחיד לא יתחיל בברכה בזמן שקורין בהן, כגון - בין דשמב היון דפסין שביק והיו, אמו שמנה הבורותם בין רוחם ונשא היורי לא יותרי בבינתו בינון שקרון ביון, במן ראש חדש וחולו של מועד (פסח), ואם טעה ובירן אשר קידשנו במצותיו וצינוו לקרות והתחיל, לגמור, והוו שאי אם התחיל גומר, וקיימא לן הכי דאין חובה. חמשה דברים אירעו את אבותינו כוי. נשתברו הלוחות מנלן, לפי שעלה משה למרום [בז׳] בסיון, [דכתיב] ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן, נמצא שעמד משה במרום כ״ד ימים ישה לשהו בנון בסון, וכתובן היו אל משה בדה והסבר כמהו הופן מבשה שכנה ושהו הנהום כדה מבים השהו בהום כדה משה משה תשלום סיון, וידיו מן תמוז ודרי מי יות, כדכתיב וידי שם עם ה' ארבעים יום. למהר ירד ושיבר לוחות, נמצאת שבירה הלוחות בי"ז בתמוז. בטל תמיד גמרא⁶). כר' לוי דאמר אף בימי מלכות הרשעה היו משלשלין להן קופות של זהב

להקדוש ברוך הוא שחתכתי:

דכתיב

את התורה גמרא: העמיד צלם בהיכל מנלן דכתיב יומעת הוסר התמיד

ולתת שקוץ שומם וחד הוה והכתיב יועל כנף שקוצים משומם אמר רבא

תרי הוו ונפל חד על חבריה ותבריה ליה לידיה ואשתכח דהוה כתיב (6)

והאידנא דגומרין תרי יומי משום דעבדינן אותו מספק הוי חד יומא לענין קריאת הלל וכן ביום שני של עלרת וכן יום של שמחת תורה ומש"ה יש לנו כ"א יום לגמור הלל: אמר שמע מינה מנהג אבותיהם נמי הכי קאמר אלא מעמד דמוסף דידיה [']נמי בידיהם. י"מ דאמנהג לא

מברכינן (ו) מהכא וכן משמע בסוכה לולב וערבה (דף מד:) נפרק דקאמר ^{ק)} אמר אביי הוה קאימנא קמיה דר' ינחק ואייתי ההיא ערבה לקמיה שקל חביט חביט ולא בריך קסבר ערבה מנהג נביאים היא אלמא אמנהג לא מברכינן אבל רבינו תם פסק דמברכינן דאי איתא דלא מברכינן אם כן מאי קאמר בגמרא כיון דשמעינהו דמדלגי וחזלי שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם וכי לא היה לו להכיר אי משום מנהג קרו ליה לא מברכי אי איתא דאמנהג לא מברכינן ואי מברכי לא מנהג הוא וכי תימא דלא בא בתחילת קריאת הלל הא לא מצי אמרת דהא רב איקלע לבבל קאמר דאי איתא דבאמצע תפלה בא הוה ליה למימר איקלע לבי כנישתא ומדלא אמר מדלא ברכי מנהג הוא שמע מינה דאמנהגא נמי מברכינן וההיא דסוכה דמשמע דאמנהגא לא מברכינו היינו דווקא אמנהג דערבה דלא הוי אלא מנהג טלטול בעלמא ואמנהג דטלטול לא מברכינן אבל בשאר מנהג כמו קריאת הלל ואחריני כמו אותו מנהג ודחי מברכינן וכן הלכה למעשה ולפי זה יש ליזהר שלא לדבר באמלע ההלל כיון שבירך דאם כן הוי מפסיק ונראה דאין יחיד מחויב לקרוא ההלל אכן אם רולה לחייב עלמו הרשות בילו ט: ואשתכח דכתיב עילויה. על אותו יד פירוש מלאו כתוב על היד שנחתכה מן הללם אנת לבי לאחרובי ביתיה כלומר ביתו של הקב"ה (ו) אשלמת ליה כלומר וכחך נתת לו ויש מפרשים דהכתיצה הוה על הצלם השלם וה"ק אשכחי' עליה על הצלם השלם אנת לבי לאיחרובי ביתיה כלומר אתה רצית להחריב ביתו של הקדוש ברוך הוא וידך אשלמת ליה לכך שלמתי את ידך

לא משום דלא דמי לחנוכה וסוכות דחנוכה דינא הוא לגמור הלל דכל הח' ימים היה הנס מתגדל והיה כל חד וחד יום טוב וכן בסוכות י) כל יומא ויומא הוי י"ט לעלמו לפי שפרי החג מתמעטין והולכין אבל פסח אינו משתנה לא מקרבנות ולא מיום טוב לכך אין גומרים בו ההלל אלא יום הראשון דיריה דחי דיריה לא כל שכן אמר ליה הְכי קאמינא לך לא לירחי אלא דיריה אמר ליה איכא ר' יוםי דקאי כוותך דתניא ר' יוםי אומר כל יום שיש בו מוסף יש בו מעמד מעמד דמאי אילימא מעמד דשחרית הא תנא קמא

מאי שנא הלל דדחי דידיה. מעמד דשחרית: ומאי שנא מוסף דלא רום מוב הראשון של פסח. הוא גומר הלל אבל שמונה ימי פסח דתי דידיה. דקתני יום שיש בו מוסף אין בו (כ) מנחה ולא קתני אין בו מוסף דלא דחי דידיה אלא דמנחה: הכי קאמינא. הכי קא בעינא מאי שנא הלל דדחי דידיה ומאי שנא מוסף דלא דחי דידיה א"ל רב אשי השתא דלאו

לא דחי אלא דמנחה [א] קרבן עצים דחי אלא

לאו דנעילה שמע מינה דידיה דחי דלאו

דידיה לא דחי שמע מינה וליתני נמי באחד

בניםן לא היה בו מעמר מפני שיש בו הלל

וקרבן מוסף וקרבן עצים אמר רבא זאת

אומרת הלילא דבריש ירחא לאו דאורייתא

דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן

יהוצדק 6 א שמונה עשר יום בשנה יחיד גומר

בהן את הלל ואלו הן שמונת ימי החג

ושמונת ימי חנוכה ויום מוב הראשוז של

פסח ויום מוב (ראשון) של עצרת - ובגולה

עשרים ואחד יום ואלו הן גתשעת ימי החג

ר ושמונת ימי חנוכה הושני ימים הראשונים

של פסח יוב' ימים מובים של עצרת רב

איקלע לבבל חזינהו דקא קרו הלילא בריש

ירחא בבר לאפסוקינהו כיון דחזא דקא

מדלגי דלוגי אמר שמע מינה י מנהג אבותיהם

בידיהם תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל

גומר: ה' דברים אירעו את אבותינו בשבעה

עשר בתמוז כו': נשתברו הלוחות מנלן

דתניא י בששה לחדש ניתנו עשרת הדברות

לישראל רבי יוםי אומר בשבעה בו מאן

דאמר בששה ניתנו בששה ניתנו ובשבעה

עלה משה מ"ד בשבעה בשבעה ניתנו

ובשבעה עלה משה דכתיב יויקרא אל

משה ביום השביעי וכתיב 2 ויבא משה בתוך

הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים

יום וארבעים לילה עשרים וארבעה דסיון

ושיתםר דתמוז מלו להו ארבעין בשיבםר

בתמוז נחית אתא ותברינהו ללוחות וכתיב

ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את

העגל וישלך מידיו את הלוחות וישבר אותם

תחת ההר: במל התמיד גמרא: הובקעה

העיר בי"ז הוה והכתיב ⁴ בחדש הרביעי

בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר וכתיב

בתריה זותבקע העיר וגו' אמר רבא לא

קשיא כאן בראשונה כאן בשניה דתניא

בראשונה הובקעה העיר בתשעה בתמוז

בשניה בשבעה עשר בו: שרף אפוסטמוס

למימר: אלא דידיה. דמוסף: ה"ג רבי יוסי אומר כל יום שיש בו מוסף יש בו מעמד. ואתנא קמא פליג דאמר יום שיש בו מוסף אין בו (ג) נעילה ואתא ר' יוסי למימר דיש בו מעמד אע"פ שיש בו מוסף: אלא לאו דנעילה הוא. דאמר ר' יוסי דיש בו מעמד ואין מוסף דוחה אותו: באחד בניסו. דאית ביה הלל דראש חדש: (ד) קרבן עלים. (קרבן מוסף) דבני ארח בן יהודה: ואם אומרת. מדלא קתני נמי באחד בניסן אלמא הלל דראש חדש לא דחי ליה למעמד שמע מינה דלאו דאורייתא סוה אן אלא מנהגא כדלקמן: מנהג אבותיהם בידיהן. אבל הלל דחנוכה כגון באחד בטבת ודאי דחי דכיון דנביאים תיקנוהו שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל זרה שלא תבא עליהן כשנגאלין יהו אומרין אותו על גאולתן ש כדאורייתא דמי: יחיד. כלומר אפי׳ יחיד גומר בהו את ההלל שכל אחד ואחד חייב לגמור בו את ההלל. במסכת ערכיןי) מפורש מאי שנא דגומר כל ימי החג ובפסח לא גומר אלא יום ראשון משום דחג הסוכות חלוק בקרבנותיו וכל אחד ואחד כחג בפני עלמו דמי: ובגולה. שעושין שני ימים טובים משום ספיקא: דמדלגי דלוגי. כגון אנן דמדלגין לא לנו ה' לא לנו ונתחיל מן ה' זכרנו יברך: לא יחחיל. אינו לריך להתחיל בראש חדש: ר' יוםי אומר בשבעה. וטעמייהו מקרא במסכת שבת בפרק כ״עה נהבל נהבל משה. להבל הלוחות כלומר ודאי ליכא מאן דפליג

עלה דמתני׳ דקתני דבי״ו בתמוז

נשתברו הלוחות מכלל דכולהו סבירא

להו דבשבעה עלה (ס) ולאו מקרא

נפחא לו דבשבעה עלה דהאי דכתיב

וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו

הענן ששת ימים ויקרא אל משה

ביום השביעי איכא מאן דדריש ליה

במסכת יומאי כי אחר מתן תורה

הוה: משבעה בסיון עד י"ו בתמוז

איכא מ' יום כ"ד דסיון שהוא מלא

וי"ו דתמוז הרי מ' יום שעמד משה

בהר: גמרא. כך קיבלנו מאבותינו:

ומעת הוסר החמיד לחת שקון

שומס וגו'. דבעת שהוסר ונתבטל

התמיד באותו היום נתן שקוך שומם

דהיינו הועמד ללם בהיכל: ה"ג

והא כתיב על כנף שהולים. כלומר

הא כתיב קרא אחרינא דכתיב ביה

שקולים דמשמע תרי: תרי הוו.

שהעמידן מנשה בהיכל: ונפל חד

על חבריה וקטעיה לידיה. והנקטע

לא קא חשיב והיינו דכתיב שקון אחד: אשתכת דכתיב. על ההוא ללם הכי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואת אומרת וכו׳ אלא מנהגא כדלקמן מנהג וכו׳. נ״ב הכל דבור

מוסף רש"י

בששה לחדש ניתנו לישראל. דהא דכתיב ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי, סבירא להו כר׳ יוסי הגלילי דאמר בפ"ה דיומא (ד.) זה היה מעשה אחר עשרת הדברות, ור' יוסי סבירא ליה דמשה וכל לחלוק כבוד למשה (שבת פון). ובשבעה עלה, למכל הלוחות ושהה מ' יום (יומא

רבינו גרשום

מ"ש הלל דדחי דידיה ומ"ש מוסף דלא דחה דידיה. התם קאי, דקתני במתניתין יש בו הלל אין בו מעמד דשחרית קרבז מוסף אין בו במנחה, ופריך מר קשישא מ״ש הלל דדחי מעמד בתפלה

. ומוסף לא דחי מעמד בתפלה דידיה, דקתני מוסף אין במנחה, דמשמע אבל במוסף עצמו איכא מעמד. א״ל. ומי בעיא לך דמוסף דחי דידיה, השתא מנחה דלא הוה דידיה דחי ליה מוסף ממעמד, דידיה דמוסף מיבעיא. אמאי⁶⁾ דחי נמי במנחה, הא הלל לא דחי אלא דידיה, דשחרית לחודיה. ר׳ יוסי קאי כוותך. דמוסף לא דחי אלא מעמד דמוסף ולא דמנחה. דידיה נמי לא דחי. תמי׳, וכי מוסף לא דחי מעמד שבמוסף. י״ח יום גומרין את ההלל. ולא קתני ר״ח. [סבר לאפסוקינהו. כלומ׳ . לאו דאורייתא הוא]. לא יתחיל. הלל בר״ח. ובשבעה (עשר) [עלה]. ואותו יום לא חשבינן, אלא מכן ואילך חשיב מ' יום, יאו זהור יות והות לא הייד בתמח, הרי מי, נמצא שבמי ירד ושבר את הלוחות. מעת הוסר התמיד לתת כ"ג דסיון שהוא מלא, וייד בתמח, הרי מי, נמצא שבמי ירד ושבר את הלוחות. מעת הוסר התמיד לתת שהוסר התמיד הקים צלם, וכבר אמר בי"ז בטל התמיד. (דכתיב עלה לליצנותא). תמיד לתת שקוץ. כלומר, ביום

א) חסר כאו ול"ל א"ל הכי האמינא לד לא לדחי אלא דידיה ואמאי דחי וכו".

אנת

והן היו מעלין להן שני כבשים, ובסוף העלו להן שני חזירין כוי, אותה שעה גרמו העוונות ובטל התמיד וחרב הבית. והובקעה העיר. בחרבן השני ובון"", כדתניא בט' לחדש הרביעי הובקעה העיר ובראשונה וןבשנייה בי"ז וברן. שרף אפוסטמוס בי"ז בתמוז את התורה גמרא: ירושלמי, היכן שרפה כן (וכרן). העמיד צלם בהיכל. מגלן דכתיב ומעת הוסר התמיד. הנה בפירוש כי מעת שהוסר ובטל התמיד ניתן השיקוץ בהיכל, וכבר אמרנו בי"ז בטל התמיד.